

Кулачинський М. М., ОДАУ

БРИТАНСЬКИЙ ЗАХИСТ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ: ГУМАНІТАРНА ДОПОМОГА ТА «ХОЛОДНИЙ РОЗРАХУНОК»

В статі розглянуті двосторонні відносини України та Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії на таких рівнях як надання фінансової допомоги, спрощеного візового режиму в'їзду до Британії громадян України та дипломатичної підтримки України Великобританією в світлі лютневих, березневих та травневих подій 2014 року. Крім того, доводяться статистичні данні економічних стосунків Великої Британії та Росії, які чуттєво впливають на британський уряд щодо впровадження економічних санкцій до Росії на рівні ЄС, США та Великобританії, де остання, за нашими даними, не готова запровадити третій рівень санкцій по відношенню до росіян, хоча і палко підтримує новостворений уряд України у будівництві демократичного суспільства в країні. І в цій ситуації Україні доведеться майже самотужки завойовувати собі гідне місце на політичній карті світу.

Сучасна Україна запам'яталася простому британцеві та українцеві серією кривавих подій у лютому 2014, анексією Криму у березні 2014 р., громадянським протистоянням в Одесі 2 травня 2014 р. та антитерористичною операцією в Донецькій та Луганській областях, яка триває й донині. Відлік людських жертв у всіх цих подіях давно перевалив за другу сотню і завершення цих подій є доволі примарним. Враховуючи все вище сказане, британський уряд у Мас-Медіа виглядав доволі рішучим до певних кроків по захисту України.

Міністр закордонних справ Великої Британії У. Хейг вважає російську інтервенцію в Криму найбільшою кризою у Європі у XXI ст. Він запевнив український уряд, що Британія надасть Україні 10 млн. фунтів стерлінгів термінової допомоги для здійснення економічної та політичної реформи. Так, він зазначив, що «вживатимуться рішучі кроки для того, щоб це припинити. Світ не залишить Україну. Світ не може просто допустити щоб це сталося. Світ не може сказати, що це нормально – таким чином фактично порушувати суверенітет іншої країни» [1].

Далі 18 березня 2014 р. У. Хейг нібито звітує перед європейською спільнотою й в тому числі й українським народом : «Ми припинимо військове співробітництво з Росією... Скасовано сумісні військово-морські навчання США, Франції, та Російської Федерації,

скасовано заходи до російських портів британських кораблів, в тому числі й у Санкт-Петербург, призупинені контакти військових та чиновників по лінії оборони тощо» [2].

Вже трохи пізніше той же У. Хейг заявив, що Україна «потребує фінансової підтримки з різних джерел, в тому числі з Росії. Мова не йде про те, щоб відірвати її від Росії. Мова йде про те, щоб вони (українці) самостійно робили вибір. Безумовно, не в інтересах Росії, щоб Україна зіткнулася з економічним колапсом» [3]. Нагадаємо, що український прем'єр-міністр А. П. Яценюк заявив, що Україні не вистачає майже 35 млрд. дол., щоб залатати бюджетну дірку у 2014 р. Тобто, 10 млн. фунтів з боку Британії всього-на-всього дружній жест Україні, і не більше як «гуманітарна підтримка потужної в економічному й політичному плані західноєвропейської країни». Крім того, за даними О. Фариної, Британія сьогодні займає 7 місце за обсягами інвестицій в Україну. Британці готові вкладати в країну й більше, як би не корупція, квоти на експорт зерна і мораторій на продаж землі [4].

Відомий британський прем'єр-міністр Д. Камерон в унісон за У. Хейгом заявив: «Велика Британія залежить від стабільності і безпеки світового порядку. Він ґрунтується на системі правил, нехтування якими тягне за собою наслідки для порушників. І, саме тому ми, ЄС і США застосували до Росії санкції... Абсолютно неприйнятним є те, що Росія вдається до сили, аби змінити кордони на підставі результатів фальшивого кримського референдуму під дулом російських автоматів. Хай президент Путін не сумнівається у тому, що Росії доведеться мати справу із ще більш серйозними санкціями, і Я наполягатиму, аби європейські лідери погодили подальші заходи ЄС на нашій зустрічі» [5]. Трохи відійшовши від певної нервовості слід за своїм старим однопартійцем від торі У. Хейгом, Д. Камерон став більш помірковано говорити про стосунки України, ЄС та Росії. Зокрема, він вважає, що Великобританія буде підтримувати український народ, щоб він сам зміг визначити свою долю. І у майбутньому Україна зробить вибір на користь тісних відносин з такими країнами як, наприклад, Великобританія. Крім того, не виключається і вибір на користь тісних позитивних відносин з Росією [6].

Не менш одіозним захисником «українських інтересів» виступає британський Канцлер казначейства Дж. Осборн, який ще 24 лютого 2014 р. виступив з яскравою промовою щодо захисту України. «Це дуже і дуже ранні дні, ранній час, але народ України, здається, продемонстрував бажання вести свою країну у майбутнє, мати більш тісні зв'язки з Європою, і я не думаю, що ми не повинні відкидати це, а навпаки сприяти цьому. Ми повинні бути готові надати фінансову

допомогу через такі організації, як МВФ, і, звичайно, багато що з цього буде у формі кредитів тощо, але також будуть хороші інвестиції в економіку України» [7].

Представник Великої Британії в ООН Марк Лаялл Грант по українському питанню заявив: «Дії Росії – це напад на цілісність, суверенність, недоторканність, безпідставні дії... немає в Україні місця переслідування російськомовних, антисемітизм, гноблення церков – це фабрикація для того, щоб виправдати дії Росії. Контроль над частиною української території є невиконання зобов'язань... Янукович... – цей президент привів до смерті понад 100 осіб, привів країну до економічної прірви. Якщо виникає нехтування міжнародного права, то можна очікувати відсічі. Їх авторитет (Росії) вже падає, а уряд України діє мудро і зважено для того, щоб не давати привиду для розгортання військових дій» [8].

Британський депутат Джон Вітгінгдейл – голова між партійної парламентської групи по Україні заявляє: «Україні в силу географічних та економічних факторів прийдеться підтримувати близькі відносини з Росією... і питання про членство України в ЄС взагалі не стоїть зараз, і, Я думаю, що це дуже довгострокова ціль» [9]. Слід нагадати, що люди, які стояли і вмирили на майдані, бажали не лише економічних і політичних змін, а чомусь думали, що за дуже короткий термін Україна має опинитися у Євросоюзі. На 50 % прапори майдану були з європейською емблематикою. За британським політичним судженням виходить, що українці захотіли того, що є неможливим у найближчій перспективі.

Більш об'єктивним і прагматичним в українському питанні виявився британський віце-прем'єр Нікк Клеґт – лідер ліберал-демократичної партії, який у Варшаві виступив з програмою про «Східне партнерство», де Україна може зайняти гідне місце. Програма «Східне партнерство» – не є альтернативою членству у європейському об'єднанні для включених у нею держав. «Східне партнерство» – це лібералізація економік, гарантоване верховенство права в шести державах (Вірменія, Азербайджан, Грузія, Молдова, Україна та Білорусія). «Кумівський капіталізм без демократичного контролю не діє. Недолік прозорості веде до корупції. Без верховенства права не може бути інвестицій» [10].

Якщо проаналізувати виступи провідних британських політичних діячів, то можна нічого не зрозуміти, бо вони одночасно кажуть «так» і «ні» в українському питанні, але в цілому прогрес у підтримці України проглядається, але в уповільненому розвитку, і виглядає він як «політичне танго» – два кроки вперед і один назад. Але така розвинута в економічному і політичному плані країна, яка століттями

вирішувала долі не лише європейських народів, а й народів світу, виглядає перед Росією як школяр, який розбив скло в кабінеті директора. Чому це так? Відповідь може складатися з двох різних міркувань. По-перше, британці нарешті розібралися в ментальності східних слов'янських народів, які можуть битися між собою і, одночасно, підтримувати економічні стосунки. По-друге, британці, на відміну від українців, навчилися рахувати кожен фунт. Ще давній римський імператор Віспасіан говорив про те, «що гроші не пахнуть». Спробуємо розібратися в цьому більш детально.

По першому міркуванню виступає провідний політичний експерт по Східній Європі Джон Маклаугхлін, який пише, що Україна сьогодні переживає «Оксамитову революцію» 1989-90-х років, яка прокотилася по європейським країнам з соціалістичного блоку. СРСР тоді хворобливо втрачав своїх партнерів у Європі, сьогодні Росія не менш хворобливо відноситься до втрати важелів впливу на Україну [11].

Та разом з тим не слід забувати, що комуністичні уряди східноєвропейських країн були змушені йти на діалог з політичною опозицією, оскільки їх країни були оточені демократичними західноєвропейськими країнами. Україна ж на 70 % оточена країнами (Росія, Білорусія), які мають диктаторську форму правління. В такій ситуації кінець ворожнечі на Сході України може бути непередбачуваним, не кажучи вже про те, що частини України орієнтовані в економічному та й в етнічному плані на Росію (Схід, Південь) і Європу (Захід). Цілковито ймовірно, що, якщо не буде завершена антитерористична операція на Сході України, то вона може повторити Чехословацьчину у 90-х роках ХХ ст. Щоправда, там дві країни розійшлися доволі мирно. Крім того, у політичному та й в ідеологічному плані Росії Україна розглядається як складова частина «Русского мира», частина українських громадян ці плани підтримують, частіше, правда, в мовчазній формі. Протестні настрої в Україні можуть носити «вірусний характер», тобто розповсюджуватися далеко за її межі. Той же середній клас Росії має спитати, чому він мусить миритися і сприймати путінську єдиновладну систему, коли поряд в Україні вона зазнала фіаско.

Росії конче потрібно мати проросійську дружню державу, аж до розколу України на дві частини. Перед Україною сьогодні стоїть не просте завдання, з вирішенням якого вона має впоратися або провалитися, і може й зникнути з політичної карти світу. Це зовнішні борги, в тому числі борги перед Росією, бізнес, урядові структури пронизані корупцією. Торгівля на 60 % зав'язана на Росії. Відтворююча економіка України зосереджена на Сході. До того ж ЄС бореться зі своєю економічною кризою, тому Україна не може очікувати на значну допомогу

з Заходу. На думку того ж Джона Маклаугхліна «дорога українця пряма й проста, але в гору і змурована російською цеглиною» [12].

В світі майданівських подій в Україні піти вчасно у відставку не означає автоматичної індульгенції від «народного гніву», бо можуть прийти додому і «поспілкуватися», цим хлопцям поки все пробачають, бо вони «чесні революціонери», хоч і інколи з незаконною зброею в руках. Все це розуміють у британському політичному істеблшменті, і хоча емоційно британці підтримують українців своїми палкими серцями, але, як завжди, верх бере старовинний англійський раціоналізм.

Що до другого, економічного міркування, то варто міркування почати з 2011 року, коли з коротким візитом до Москви прибув прем'єр-міністр Д. Камерон, який тоді підписав угоди на суму 215 млн. фунтів стерлінгів, які принесли Британії 500 нових робочих міст і зберегли тисячі старих. Так, у сфері цивільної ядерної енергетики була підписана ціла серія угод з керівником двигунів компанією Rolls-Royce RR.L. Саймоном Робертсом [13]. У Росії тоді була відкрита дрібна сітка Kingfisher (до складу цієї групи входить сітка Castorama). На протязі трьох років вона відкрила біля дев'яти нових супермаркетів у Росії.

Сьогодні інвестиції британських компаній у Росії складають 10 млрд. фунтів стерлінгів. British Petroleum має щорічний прибуток у Росії 35 % та володіє 20 % акцій Роснафти – найкрупнішої енергетичної компанії [14]. Щоправда, чимало британських компаній скаржаться на російську бюрократію, корупцію та політичний тиск, та разом з тим британців приваблюють швидкі темпи отримання прибутку у Росії. На думку економічних експертів, найбільш вдалою була угода по купівлі британцями долі в компанії MD Medical Group, яка займається наданням медичних послуг та володіє розгалуженою сіткою медичних клінік у Росії.

На думку П. Хоскіна, британські інвестори і надалі зацікавлені вкладати кошти в російську інфраструктуру аеропортів, комунальних підприємств, портів та компаній, які обслуговують платні дороги [15]. Ще у 2012 році принц Майкл Кентський заявив про активну взаємодію з Росією в енергетиці, інноваційних та високотехнологічних областях, туризмі та спорті. Крім того, директор британського міжнародного банківського холдинга HSBC Девід Уотсон заявив, що британські банки готові підтримувати компанії, які бажають інвестувати у Росію та розвивати тут свій бізнес через окремі економічні зони [16].

Нагадаємо, що з 2008 року до Сполученого Королівства переїхало 433 російських мільйонери за так званою інвестиційною візою, яка надає можливість жити у Великобританії в обмін на 1 млн. фунтів

стерлінгів інвестицій. За такими візами сьогодні у Лондоні проживає 419 китайців та 96 американців [17].

З вищесказаного видно, що є певне протиріччя, можливо й специфічний політичний сценарій, за яким уряд Британії говорить одне, а економічна доцільність торує зовсім інше. Більше того, британські чиновники більш меншого рангу виконують свою роботу, тобто коли не може озвучити економічну доцільність співпраці Великої Британії та Росії прем'єр-міністр, віце-прем'єр-міністр чи міністр закордонних справ Сполученого Королівства, то ці промови озвучують чиновники середньої ланки, як, наприклад, Хью Пауелл, який представив британській пресі документи, за якими Великобританія не має планів блокувати доступ росіянам до банків з Лондонського Сіті. За цими ж документами цими справами має займатися ООН. І відразу наводимо цитату Х. Пауелла: «Великобританія поки не повинна підтримувати торговельні санкції... закрити фінансові центри Лондона для росіян. Великобританія не повинна підтримувати будь-які дискусії щодо входження України до НАТО, чи силовий сценарій вирішення політичного конфлікту Росії та України. Навіть санкції, які вже запровадив ЄС, не мають зачіпати країни, які до цього непричетні» [18]. І це при тому, що на зустрічі двохмісячної давнини П. Порошенко, В. Кличка і Девіда Камерона, на якій останній завірив, що тиск на Російську Федерацію буде самим різноманітним – вже припинено військове співробітництво з Москвою та запроваджені певні візові обмеження, розглядається «замороження» акцій російських компаній, які торгують на Лондонській Біржі, тощо.

П. Порошенко після зустрічі з прем'єр-міністром у Лондоні наголосив, що він не виключає нового формату безпеки України, оскільки Будапештський меморандум продемонстрував свою неефективність. На його думку, головним завданням сьогодні є доказати світу неприйняття українським суспільством корупції. Корупція є непринятною в Україні і сьогодні, як вважає П. Порошенко, досягнутий відчутний прогрес у цьому напрямку [19].

Взамін Британія обіцяє Україні 10-мільйонну допомогу, та допомогу по отриманню альтернативних джерел газу та нафти на той випадок, якщо Росія зупинить власне постачання цих ресурсів до України.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що, не дивлячись на палкі промови провідних британських урядовців, політиків, експертів, Україна мусить сама налагоджувати стосунки зі своїми сусідами, зокрема з Росією, якби сьогодні українські та російські журналісти їх не висвітлювали. Світова політична практика як ніколи демонструє

сьогодні мак'явелівські правила політичної гри, де будь-який європейський уряд і політикум, в тому числі й британський, говорить одне, думає про друге, а робить третє, де в основі цієї конструкції лежить принцип Ragoine di Stato – принцип захисту державного інтересу, і Україні ще прийдеється навчитися дотримуватися цього принципу, а не сподіватися на абсолютну підтримку її з боку ЄС, Росії чи країн СНД. В іншому ж випадку, якщо Україна не навчиться цього принципу, то може отримати на іспиті політичну двійку, яка буде означати зникнення України з політичної карти світу і перетворення українців з нації у етнос будь-якої сусідньої країни.

Бібліографічний список:

1. Лондон надає Україні десять мільйонів фунтів економічної допомоги, – голова МЗС Англії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ipress.ua/news/london_nadaie_ukraini_desyat_milyoniv_funtiv_ekonomichnoi_dopomogy_golova_mzs_anglii_51836.html
2. Міністр закордонних справ Великої Британії провів телефонну розмову з Прем'єр-міністром України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-spoke-to-acting-ukrainian-prime-minister-yatsenyuk>
3. Міністр закордонних справ Великої Британії провів телефонну розмову з Прем'єр-міністром України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-spoke-to-acting-ukrainian-prime-minister-yatsenyuk>
4. Фарина О. Британці інвестують в Україну, але критикують бізнес-клімат [Електронний ресурс] / О. Фарина. – Режим доступу: <http://www.kyivpost.ua/business/article/britanci-investuyut-v-ukrayinu-ale-kritikuyut-biznes-klimat-17551.html>
5. Заява Прем'єр-міністра щодо дій Президента Путіна в Криму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gov.uk/government/news/pm-statement-on-president-putins-actions-on-crimea.uk>
6. США та Велика Британія пропонують Україні фінансову допомогу 24 лютого, 2014 [Електронний ресурс] // Тиждень. UA – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/News/103036>
7. США та Велика Британія пропонують Україні фінансову допомогу [Електронний ресурс] // Тиждень. UA – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/News/103036>
8. США та Велика Британія пропонують Україні фінансову допомогу [Електронний ресурс] // Тиждень. UA – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/News/103036>
9. Британський депутат: Никто не предлагал Украине членство в ЕС [Електронний ресурс] // Свободная пресса. – Режим доступу:

- <http://inpress.ua/ru/politics/26180-britanskiy-deputat-nikto-ne-predlagal-ukraine-chlenstvo-v-es>
10. Украина может стать европейским гигантом – британский вице-премьер [Электронный ресурс] // Левый берег. – Режим доступа: http://lb.ua/news/2011/09/30/117187_ukraina_mozhet_stat_evropeyskim_html
 11. John McLaughlin Why Russia Is So Worried About Ukraine [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.ozy.com/c-notes/high-stakes-in-ukraine-for-kiev-for-moscow/30028.article?utm_source=outbrain&utm_medium=referral
 12. John McLaughlin Why Russia Is So Worried About Ukraine. Вказаний електронний ресурс.
 13. Д. Кэмерон призвал британский бизнес работать в России. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: // <http://top.rbc.ru/politics/12/09/2011/615019.shtml>
 14. Британский бизнес намерен больше инвестировать в Россию // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.russez.ru/press/media_about?rid=24812&oo=1&fnid=68&newWin=0&page=7&nm=112516&fxsl=view.xsl
 15. Патрик Хоскин (Patrick Hosking) Игнорирование России «больно бьет» по британским инвесторам [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://inosmi.ru/russia/20130715/210969729.html>
 16. Ряд британских бизнесменов отказался от санкций против России [Электронный ресурс] // Forbes. 27.03.2014. – Режим доступа: <http://www.forbes.ru/news/253113-britanskie-biznesmeny-otkazalis-prekrashchat-investirovat-v-rossiyu>
 17. Telegraph: 433 российских олигарха купили британские визы с 2008 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.gazeta.ru/business/news/2014/02/26/n_5975977.shtml
 18. Арсентьев С. Британская пресса: с Россией никто не хочет воевать [Электронный ресурс] / Сергей Арсентьев. – Режим доступа: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/ukraine_in_russian/2014/03/140304_ru_s_foreign_press.shtml
 19. Порошенко в Великобритании договорился с Кэмероном о резком снижении платы за визовые услуги [Электронный ресурс] / Интерфакс. – 27.03.2014. – Режим доступа : <http://interfax.com.ua/news/general/198071.html>

В статье рассмотрены двухсторонние отношения Украины и Соединенного Королевства Великой Британии и Северной Ирландии на таких уровнях, как предоставление финансовой помощи, упрощенного визового режима въезда в Британию граждан Украины и дипломатической поддержки Украины Великобританией в свете февральских, мартовский и майских событий 2014 года. Кроме того, приводятся статистические данные эко-

номических отношений Великобритании и России, которые существенно влияют на британское правительство в вопросе введения экономических санкций по отношению к России на уровне ЕС, США и Великобритании, где последняя по нашим данным не готова вводить третий уровень санкций по отношению к россиянам, хотя и горячо поддерживает новое правительство Украины в строительстве демократического общества в стране. В этой ситуации Украине придется почти самостоятельно завоевывать себе достойное место на политической карте мира.

In the article the two-sided relations of Ukraine and United Kingdom of Great Britain and North Ireland are considered on such levels as a grant of financial help, simplified visa regime of entrance to Britain of citizens of Ukraine and diplomatic support of Ukraine by Great Britain in the light of February, March and the May events 2014 year. In addition, mi made an effort bring statistical data over of economic relations of Great Britain and Russia, that substantially influence on the British government, in the question of introduction of economic approvals in relation to Russia at the level of EU, USA and Great Britain, where last from our data not ready to enter the third level of approvals in relation to Russians, though hot supports the new government of Ukraine in building of democratic society in a country. In this situation Ukraine will have almost independently to conquer to itself a deserving place on the political map of the world.